

Predmet C-346/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

1. lipnja 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Tribunal Supremo (Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

17. svibnja 2023.

Tuženik/žalitelj:

Banco Santander S. A., pravni sljednik društva Banco Banif S. A.

Tužitelj/druga stranka u postupku:

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, koji zastupa svoje članove: Andreu i Alberta

Predmet glavnog postupka

„Sloboda poslovnog nastana – Slobodno pružanje usluga – Tržišta financijskih instrumenata – Direktiva 2004/39/EZ – Pravo žalbe – Aktivna procesna legitimacija udruga potrošača – Transakcije koje se ne mogu smatrati dijelom svakodnevnih, uobičajenih i opće upotrebe ili potrošnje”

Izvanredni pravni lijek zbog postupovne povrede i žalba u kasacijskom postupku podneseni Tribunalu Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) protiv presude Audiencije Provincial de Granada (Provincijski sud u Granadi, Španjolska), kojom je odbijena žalba koju je društvo Banco Banif, S. A. (sada Banco Santander, S. A.) podnijelo protiv prvostupanjske presude u kojoj su djelomično prihvaćeni zahtjevi Asociacióna de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales Auge (Udruga potrošača i korisnika općih usluga Auge, Španjolska; u daljnjem tekstu: Auge), koji zastupa svoje članove Alberta i Andreu, u okviru spora koji se odnosi na proglašenje ništavosti nekoliko ugovora o kupnji financijskih proizvoda zbog pogreške prilikom davanja suglasnosti

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

„Zahtjev za prethodnu odluku koji se odnosi na tumačenje – Članak 267. UFEU-a”

Prethodno pitanje

„Mogu li nacionalni sudovi - na temelju toga što udruge potrošača imaju aktivnu procesnu legitimaciju da pred sudom zastupaju ulagatelje/potrošače koji podnose pritužbu jer je investicijsko društvo prilikom stavljanja na tržište složenih financijskih proizvoda povrijedilo svoje obveze - iznimno ograničiti tu legitimaciju ako je u okviru pojedinačne pritužbe riječ o ulagateljima visoke financijske sposobnosti, koji izvršavaju transakcije koje se ne mogu smatrati uobičajenom i općom upotrebom te koji sudjeluju u sporu pod zaštitom udruge potrošača kako bi mogli ostvariti pravo na moguće oslobođenje od troškova sudskog postupka u vrlo velikom iznosu, pri čemu izbjegavaju plaćanje sudskih depozita i troškova suprotne stranke u slučaju da su tužbe neosnovane ili čak zlonamjerne?”

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata (MiFID I): članak 52. stavak 2. (Pravo žalbe)

Presuda Suda od 2. travnja 2020., Reliantco Investments i Reliantco Investments Limassol Sucursala București, C-500/18, EU:C:2020:264

Presuda Suda od 20. rujna 2018., EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, t. 35. i 36.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Člankom 8. stavkom 1. točkom (e) Real Decreta Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007 od 16. studenoga kojom se odobrava pročišćeni tekst Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika i drugih dopunskih zakona) utvrđuje se da je jedno od temeljnih prava potrošača i korisnika to da njihove interese zastupaju zakonito osnovane udruge, grupe, savezi ili konfederacije potrošača i korisnika.

Člankom 11. stavkom 1. Leya de Enjuiciamiento Civil (Zakon o građanskom postupku (LEC)) određuje se da, ne dovodeći u pitanje pojedinačnu aktivnu procesnu legitimaciju oštećenika, udruge potrošača i korisnika koje su zakonito osnovane raspolažu aktivnom procesnom legitimacijom kako bi pred sudom štatile

prava i interese svojih članova te prava i interese udruge kao i opće interese potrošača i korisnika.

Na temelju dodatne odredbe 2^a Leya 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita (Zakon 1/1996 od 10. siječnja o besplatnoj pravnoj pomoći), udruge potrošača imaju pravo na besplatno sudjelovanje u sporu ako su postupci koje su one pokrenule „izravno povezani s proizvodima ili uslugama svakodnevne, uobičajene i opće upotrebe ili potrošnje”.

U skladu s člankom 36. stavkom 2. Zakona 1/1996, to podrazumijeva da udruga ne treba snositi troškove suprotne stranke ako ne uspije u postupku, neovisno o velikoj vrijednosti spora, kao što ih ne trebaju snositi ni konkretni članovi koje ta udruga zastupa u sudskom postupku.

U katalogu proizvoda ili usluga svakodnevne, uobičajene i opće upotrebe koji se utvrđuje Real Decretom 1507/2000, de 1 de septiembre (Kraljevska uredba 1507/2000 od 1. rujna) općenito se navode bankarske i financijske usluge (Prilog I. točka (c) podtočka 13.).

Člankom 11. stavkom 2. Leya Orgánica del Poder Judicial (Organski zakon o pravosudnom sustavu) i člankom 247. stavkom 2. Zakona o građanskom postupku na isti se način određuje da sudovi obrazloženim rješenjem odbijaju zahtjeve, sporedna traženja i prigovore podnesene uz očitu zlouporabu prava ili povredu materijalnog ili postupovnog prava.

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 U razdoblju od svibnja 2007. do ožujka 2009., Alberto i Andrea potpisali su pet naloga za kupnju financijskih proizvoda (pet obveznica koje su konkretno izdala društva KBC, Lehman Brothers, PNP Parisbas i Abbey) pri društvu Banco Banif S. A. (sada Banco Santander S. A.) u iznosima od 150 000 do 300 000 eura i u ukupnom iznosu od 900 000 eura.
- 2 Svi su ugovori sklopljeni u vrijeme kad je Direktiva 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata (MiFID I) bila na snazi.
- 3 Auge, koji zastupa svoje članove Alberta i Andreu, podnio je tužbu protiv banke kojom je zahtijevao da se prethodno navedeni ugovori o kupnji financijskih proizvoda proglašavaju ništavima zbog pogreške prilikom davanja suglasnosti te da se ulagateljima vrati iznos od 481 634,14 eura uvećan za naknade, troškove i kamate. Navedena tužba prihvaćena je u dijelu u kojem se odnosi na naloge za kupnju iz 2007. i 2008. te je odbijena u dijelu u kojem se odnosi na nalog iz 2010. Slijedom toga, investicijskom društvu naloženo je da tužiteljima vrati iznos od 462 515,74 eura, uvećan za zakonske kamate od datuma obustavljenih ulaganja.

- 4 Audiencia Provincial de Granada (Provincijski sud u Granadi), koja je potvrdila prvostupanjsku presudu jer je smatrala da tuženo društvo nije uzelo u obzir profil ulagatelja kupaca i da im nije dostavilo jasne i potpune predugovorne informacije o rizicima povezanim s proizvodima koje ugovaraju, odbila je tuženikovu žalbu.
- 5 Tužena banka podnijela je izvanredni pravni lijek zbog postupovne povrede i žalbu u kasacijskom postupku protiv presude Audiencije Provincial de Granada (Provincijski sud u Granadi) te su ti pravni lijekovi proglašeni dopuštenima.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 6 Žalitelj tvrdi da Auge nema aktivnu procesnu legitimaciju za podnošenje tužbe u ime svojih članova jer ugovoreni proizvodi nisu dio svakodnevne i opće upotrebe, nego je naprotiv riječ o špekulativnim financijskim proizvodima visoke ekonomske vrijednosti koji nadilaze proizvode za svakodnevnu potrošnju.
- 7 Dodaje da zahtjev za prethodnu odluku nije bio potreban jer je pitanje aktivne procesne legitimacije udruga potrošača obuhvaćeno nacionalnim pravom na koje se upućuje u pravu Unije.
- 8 Auge, druga stranka u postupku, naveo je da smatra da treba uputiti zahtjev za prethodnu odluku jer se potrošaču korisniku financijskih usluga, zbog velikog iznosa i složenosti njegovih ulaganja, oduzeo takav status, a time i pravo da sudjeluje u sporu protiv bankarske institucije posredstvom udruge potrošača.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 9 Tribunal Supremo (Vrhovni sud) naglašava da je potrebno, i za ishod žalbi relevantno, odlučiti o tome ima li udruga Auge aktivnu procesnu legitimaciju za to da pred sudom zastupa ulagatelje na koje se odnosi tužba i koji su njezini članovi te da pritom pokrene postupke u pogledu obveza savjetovanja koje investicijska društva trebaju ispuniti u okviru propisa MiFID I.
- 10 Tribunal Supremo (Vrhovni sud) općenito je priznao aktivnu procesnu legitimaciju udruga potrošača za obranu njihovih članova u okviru postupaka obuhvaćenih propisom MiFID I, uključujući postupke u kojima je Auge sudjelovao kao stranka.
- 11 Međutim, u dvjema konkretnim presudama Tribunal Supremo (Vrhovni sud) utvrdio je da Auge, kao udruga potrošača, nema aktivnu procesnu legitimaciju za zaštitu pojedinačnih interesa potrošača u pogledu ulaganja u špekulativne financijske proizvode visoke ekonomske vrijednosti, pri čemu je smatrao da nije riječ o proizvodima ili uslugama namijenjenima samim potrošačima jer nisu dio svakodnevne, uobičajene i opće upotrebe te s obzirom na to da je u španjolskom zakonodavstvu ta legitimacija udruga potrošača i korisnika povezana sa zaštitom

njihovih prava kad su ona izravno povezana s robom ili uslugama svakodnevne, uobičajene i opće upotrebe ili potrošnje.

- 12 U tim je presudama Tribunal Supremo (Vrhovni sud) zaključio da postoje financijske usluge koje zbog svoje prirode i svojih obilježja, s obzirom na njihove velike iznose i špekulativnost, nadilaze kvalifikaciju „usluga svakodnevne, uobičajene i opće upotrebe”. To ne znači da ti konkretni ulagatelji o kojima je riječ ne mogu sami pokrenuti postupak radi zaštite svojih prava, nego da nije opravdano da to čine posredstvom udruge potrošača kako ne bi platili sudske depozite potrebne za podnošenje pravnih lijekova i kako bi izbjegli rizike koji proizlaze iz mogućeg snošenja troškova u prvostupanjskom i žalbenom postupku.
- 13 Time se nastoji izbjeći prijevarena ili zlonamjerna upotreba te posebne aktivne procesne legitimacije udruge potrošača u sporovima u kojima se, s obzirom na obilježja spora i spornu vrijednost, svojstvo potrošača uklanja kako bi se ostvarilo pravo na besplatnu pravnu pomoć koja se zakonom priznaje tim udrugama kad sudjeluju u sporu radi zaštite interesâ svojih članova.
- 14 Tribunal Supremo (Vrhovni sud) smatra da se Sud nije izričito izjasnio o ovlastima nacionalnih sudova da ocijene aktivnu procesnu legitimaciju udruge potrošača i korisnika za ostvarivanje prava koja se temelje na propisu MiFID I.
- 15 Naposljetku, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) nikada nije osporavao da svojstvo potrošača imaju ulagatelji čiji je cilj stjecanje dobiti i koji djeluju u području koje nije povezano s poslovnom ili profesionalnom djelatnosti, čak ni ako su njihova ulaganja bila složena ili je njihov iznos bio velik, nego je aktivnu procesnu legitimaciju navedene udruge dovodio u pitanje samo u određenim konkretnim slučajevima, u kojima je s obzirom na okolnosti smatrao da bi moglo doći do postupovne prijave koja uključuje izbjegavanje plaćanja sudskih depozita i posljedica snošenja troškova zbog toga što ulagatelji u sporu nisu sudjelovali osobno, nego posredstvom udruge potrošača, a sve to na štetu suprotne stranke i državnog proračuna.
- 16 Zbog svih tih razloga potrebno je pitati Sud može li se, s obzirom na određene okolnosti, iako se zbog velikog iznosa ulaganja ili njegove složenosti ulagatelju ne oduzima svojstvo potrošača, aktivna procesna legitimacija udruge potrošača za zastupanje tog ulagatelja ograničiti u slučaju da se ocijeni da može doći do postupovne prijave koja uključuje izbjegavanje plaćanja sudskih depozita i posljedica snošenja troškova zbog toga što ulagatelji u sporu nisu sudjelovali osobno, nego posredstvom udruge potrošača.